

народний суверенітет. Іншими словами, влада належить народові як корпоративному органу — учасникові суспільного договору.

Отже, для реалізації в суспільстві правослухняної поведінки потрібно, по-перше, усунути проблему конформності, яка є головною перешкодою для формування правосвідомості, однак, на прикладі нашої держави можна побачити, що існує ще одна проблема реалізації даної поведінки, а саме те, що влада не перебуває в руках у суспільства. Це призводить до того, що в Законі не реалізуються основні проблематичні питання суспільства, що призводить до формування негативного мікроклімату в психологічній поведінці суспільства та спотворення макроклімату в державі.

1. Дробишевский З.А. Класичні теоретичні уявлення про державу, право і політиці. Красноярськ : вид-во КДУ, 1998. 467с.
2. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів // М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Рогачова та ін., за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченко, О.В. Петришина. Харків : Право, 2002. – 432 с.
3. Васильев В.Л. Юридическая психология. С.-Пб., 1997.
4. Жалинский А.Э. Основы профессиональной деятельности юриста. Смоленск, 1995.

Возна Д. В.

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – начальник відділу
організації наукової роботи, д.ф.н.,
доцент*

Марченко О. В.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ГРОМАДЯН: РОЛЬ І МІСЦЕ В РОЗБУДОВІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В сучасних умовах перед нашою державою, з огляду на інтеграцію до Європейського співтовариства, стоять складні задачі із розбудови демократичної державності, більшість із яких можна вирішити лише за допомогою суб'єктів громадянського суспільства та громадян зокрема.

Цивілізаційний вибір українців – це життя в європейському просторі, право користуватися усіма благами та правами, як члена Європейського Союзу. При цьому саме правова культура громадян, що є ядром правової держави, відіграє важливу роль у побудові громадянського суспільства та є його одним із найбільш ціннісних його орієнтирів.

Обрана нами проблематика не є новою, вона була предметом

дослідження, як вітчизняних (П. Рабінович, Ю. Шемшученко, А. Засць), так і зарубіжних учених (А. Малько, Е. Тейлор). Однак сучасні виклики, що постають перед українським суспільством і державою, потребують нових наукових розвідок у обраному нами напрямку.

З'ясування ролі та значення правової культури громадян у розбудові громадянського суспільства в Україні потребує насамперед звернення до понятійно-категоріального апарату. Громадянське суспільство – це сукупність позадержавних, позаполітичних відносин (економічних, соціальних, культурних, моральних, духовних, корпоративних, сімейних, релігійних), які складаються між вільними та рівноправними людьми й їх об'єднаннями, котрі прямо та опосередковано здійснюють установчу та контрольну функції щодо формування та діяльності органів публічної влади, і яким соціальна, правова держава забезпечує юридичні можливості бути власником, брати активну участь у політичному житті, а також надання матеріальної допомоги тим громадянам, яким вона необхідна [1, с. 53].

Культура, або цивілізація, в широкому етнографічному сенсі складається із знання, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і інших здібностей та звичок, засвоєних людиною, як членом суспільства [2]. Поняття «правова культура» зазвичай сприймається як складова частина загальної культури, система правових цінностей, що створюються та накопичуються людьми (суспільством) у процесі їх соціально-правової діяльності: сукупність факторів, що характеризують рівень правосвідомості, досконалості законодавства, стан законності й правопорядку [3, с. 369]

Вітчизняний правник Н. Оніщенко правову культуру характеризує, як структурно складне цілісне утворення, що включає в себе якісний стан правового життя суспільства, відображеного в досягнутому рівні досконалості правових актів, правової і правозастосовної діяльності, правосвідомості та правового розвитку особистості, а також у ступені свободи її поведінки та взаємної відповідальності держави та особистості, що позитивно впливає на суспільний розвиток та підтримання умов функціонування суспільства [4, с. 172].

Російський науковець О. Малько зауважує, що система встановлених у законодавстві «якісних» юридичних засобів, адекватність та ступінь їх використання є найважливішою характеристикою правової культури суспільства. Рівень цієї культури буде низьким тоді, коли «асортимент» юридичних засобів у праві конкретної держави буде недостатнім, і тоді, коли вже встановленими засобами суб'єкти не будуть уміти користуватися для вирішення численних завдань [5, с. 13].

Слід погодитись, що при цьому необхідно не забувати про взаємозв'язок та взаємообумовленість категорій «правова свідомість» та «правова культура» (правова свідомість є складовою правової культури, а правова культура є показником високого рівня правосвідомості) [6]. Функціональне призначення останньої аналогічне призначенню правової

свідомості. Правову свідомість слід розуміти, як належну індивідуальну свідомість, що узагальнює знання про право та закони і відображає у формі правової поведінки отримані знання. Наявність її у індивідів є важливою рисою громадянського суспільства.

Підтвердженням вищезазначеному є інтерпретація поняття правової культури особи, що запропонована вітчизняним правником П. Рабіновичем: це така властивість особи, яка характеризується загальною повагою до права, достатнім знанням змісту його норм і вмінням їх здійснювати, а також активною правомірною поведінкою в усіх життєвих ситуаціях [7, с. 130].

Вітчизняні вчені (А. Заяць, В. Копейчиков, П. Рабінович та ін.) наголошують на тому, що розбудова в Україні громадянського суспільства слугує каталізатором суттєвого підвищення правосвідомості громадян, їх правової культури, законослухняності, подоланню явищ правового нігілізму та професійної деформації. Вони, як зазначає Р. Олійничук, розглядають розвиток правової культури, як умову розвитку України [8].

Саме взаємна обумовленість цих процесів створює умови нормального функціонування суспільства. Водночас важливо акцентувати увагу на тому, що комплексні утворення функціонують на основі активності його окремих складових, а, отже, саме через формування правової культури та правосвідомості індивідів у державі починає розвиватися і функціонувати громадянське суспільство, а не навпаки.

Також необхідно вказати і на те, що існує як правова культура суспільства, так і правова культура особистості. Їх взаємозалежність та нерозривність очевидна - правова культура суспільства буде вищою за тієї умови, коли у суспільстві більше особистостей, що є освіченими у правовому відношенні. Саме правова культура особистості, як елемент правової культури, є лакмусовим папірцем, що свідчить про ступінь сформованості громадянського суспільства в Україні. Громадянське суспільство можливе тільки за умови підвищення рівня правосвідомості та поліпшення правової культури, що є першочерговим завданням українського суспільства, яке набуло виняткового звучання після так званої Помаранчевої революції 2004 р. та особливо після Революції гідності 2014 р.

Відомий теоретик С. Алексєєв справедливо вказував на те, що лише норм права недостатньо для того, щоб механізм правового регулювання запрацював, встановлюючи і розвиваючи правові відносини; норми права лише створюють зовнішню оболонку правовідносин, їх межі та структуру, а правова свідомість та правова культура відображає рівень розуміння та належного ставлення до відповідних юридично закріплених положень і покликана забезпечити стабільний та демократичний розвиток суспільства [9]. Саме це, на нашу думку, і свідчить на користь фундаментального значення правової культури громадян у формуванні громадянського суспільства.

Отже, правова культура - це ключовий елемент, базис громадянського

суспільства у нашій державі. Першочерговими кроками на шляху розбудови такого суспільства є зростання не тільки рівня правової культури високопосадовців, службовців та юристів, але й підвищення правової культури населення України в цілому, зокрема, через активізацію діяльності із покращення рівня правової освіти і правового виховання у державі.

1. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «громадянське суспільство» І.А. Сердюк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – №2. – С. 49-53

2. Тайлор Э. Б. Первобытная культура – [електронний ресурс] – режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Tail/01.php

3. Теорія держави і права: підручник / кол.авт.; кер.авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. –К. :Ун-т сучасних знань; Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, Ліра ЛТД, 2014. – 468 с.,

4. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: Монографія/ Відп. ред. академік НАН України Ю.С. Шемшученко. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 320 с.,

5. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве / А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2004. – 256 с.

6. Боняк В. О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект : монограф. / В. О. Боняк. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД, 2015. – 372 с.

7. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. – 5-е вид., зі змін. / П. М. Рабінович. – К. : Атіка. – 2001. – 176 с.

8. Олійничук Р. Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2137>.

Воробйов Д.Ю.

студент

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Можечук Л.В.

старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Пенсійні права – це одні з ключових соціальних прав, визначених Конституцією України та законами України, які не просто проголошені чи задекларовані, а реалізуються і стосуються кожної особи як активного